

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

“TEL CAMBAZI”NIN İMGELERİ

Araştırma Sorusu: “Yalnızlık”, “Yabancılaşma” ve “Kaçış” olguları açısından Turgut Uyar şiirleri, imgesel bağlamda nasıl değerlendirilebilir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3927

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ: Uyar, İmge ve İzlekler.....	1
1.1. Yabancılaşma, Yalnızlık ve Kaçış.....	1
1.2. Şiirlerde İmge ve İmgenin Önemi.....	1
2. GELİŞME.....	3
2.1. Turgut Uyar ve Edebiyat.....	3
2.2. “Yabancılık/Yabancılaşma” Şiirlerinde İmgesel Örüntü.....	4
2.2.1. <i>Binlerce</i> Şiirinde “Yabancılaşma” İzleği Değerlendirmesi.....	4
2.2.2. <i>Bir İntihar Akşamı</i> Üzerinden Yabancılaşma	6
2.2.3. <i>Denge</i> Şiiri ve Yabancılaşma	8
2.3. Turgut Uyar’ın “Yalnızlığı” Duyumsatan Şiirlerinden Örnekler.....	10
2.3.1 <i>Biliyor Musun</i> Şiirinde “Yalnızlık”	10
2.3.2 <i>Yalnız Bir Kan Uyku</i>	12
2.4. “Kaçış” Temalı Şiirlerin Değerlendirilmesi.....	13
2.4.1 <i>Göğe Bakma Durağı</i> Şiiri ve Kaçış İzleği.....	13
2.4.2 <i>Geyikli Gece</i> ’ye Kaçış.....	15
3. SONUÇ: Tel Cambazının İmgeleri.....	16
4. KAYNAKÇA.....	19

1. GİRİŞ: Uyar, İmge ve İzlekler

1.1 Yabancılaşma, Yalnızlık ve Kaçış

İnsan doğası, bilim adamları tarafından içten dışa anatomik olarak tanımlanabilen ama beden ve ruh bütünselliği içinde ele alındığında “ruhsal” anlamda hiç kimse tarafından, hiçbir zaman bir algoritmaya dökülemeyecek kadar derin bir deryaya benzemektedir.

Hiçbir insanın, hayatında geçirdiği olaylarla baş ediş tarzı aynı değildir, olamaz. Sürekli değişim içinde olan bir topluma göre evirilmek durumunda kalan bir canlı organizma olarak insan, yaşadığı birtakım zorluklar, yaşanmışlıklar ve üzüntülerle de farklı biçimlerde tepki verebilir ve kendine uygun bir başa çıkma yöntemi ortaya koyar.

Bir insan alışkanlıklarının dışına çıktığında, toplumun dayatmalarıyla/geneliyle uyuşmadığında, kendini ifade edemediğinde ya da sevdiği birilerini kaybettiğinde, kendini koskoca bir boşlukta yapayalnız hissedebilir. Farklı farklı nedenlerle “yalnızlığa” düşen insan, her ne kadar denese de içindeki mantıksal değerlere dayandıramadığı bir acı ve kafasında bu değişikliğe ayak uyduramamanın verdiği korkunun getirdiği huzursuzlukla birlikte kendi kendini “yabancı” gibi hissetmeye başlayabilir. Bu bir insan doğasını içten içe kemirmeye başlayan huzursuzluk/uyuşmazlık insanı kimi zaman kendine ve kimi zaman çevresine yabancılaştırarak, olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabilir. İnsan, bu türe esenliksiz duygulara düştüğünde, kimi zaman kendinden kimi zaman toplumdaki uzaklaşıp doğaya ya da kendine iyi gelenlere “kaçış” eğilimi gösterebilir.

1.2 Şiirlerde İmge ve İmgenin Önemi

Şiirler de insanın ruhunun derinliklerindeki ortaya dökülen dizelerdir. Şiirler, duygularını yazarak ifade etmeyi tercih eden, acılarını veya dertlerinin çözümlerini kelimelerde bulan kişilerin ortak başvurduğu yerdir. Diğer yazı türlerinden ziyade yazar şiirin içine

duygularını sakladığı ve okuyucunun bulması için aynı bir hazine haritası gibi ipuçları bıraktığı bu tür yıllar boyunca acıların, aşkların ve duyguların dermanı olmuştur. Yazarlar bu dermanı ise imge dediğimiz ipuçları ile okuyucuya geçirmeye çalışmışlardır, bu yüzden imgeler şiirlerin neredeyse en önemli yapı taşıdır. İmgenin bütün belirlenemez niteliğine karşılık araştırmacılar tarafından edebiyatın olmazsa olmaz unsurlarından biri olarak kabul gördüğü bilhassa vurgulanmalıdır. İmge, TDK'nin Türkçe Sözlük'ünde şu şekilde tanımlanır: “1 *isim* Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya. 2. Genel görünüş, izlenim, imaj. 3. *ruh bilimi* Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj. 4. *ruh bilimi* Duyularla algılanan, bir uyarıcı söz konusu olmaksızın bilinçte beliren nesne ve olaylar, hayal, imaj. TDK'nin tanımlarında en temel nokta, imge için dıştan gelen uyarıcılara ve bunun sonucunda zihne yansıyan hayale işaret edilmesidir.¹

İmge üç düzlemde ele alınabilir. Bunlar, zihinsel imge, şiirsel imge ve toplumsal imgedir. “Zihinsel imge” şunları içerir: “görsel (görme; bu da parlaklık, açıklık, renk ve devinim gibi alt gruplara ayrılabilir), işitsel (işitme), kokusal (koku alma, tatsal (tat alma), dokunsal (dokunma; bu da sıcaklık, soğukluk ve doku şeklinde al gruplara ayrılabilir). Zihinsel imgelerde esas olan fiziksel algılamamanın duyular tarafından doğrudan zihinde karşılık bulmasıdır. Şiirsel imge ise, “görüntülerin, seslerin ve başka duyu izlenimlerinin anımsanmasıyla sınırlı olan şiirsel dil üzerine kuruludur. Bir başka ifadeyle duyu organları ile algıladığımız imgelerden yola çıkarak kurmaca ve suni imajlar yapmak anlamına gelmektedir. Toplumsal imge, her türlü olay, olgu ya da konunun toplumsal bellekte bulunduğu karşılıktır.²

Bu çalışmada da *İkinci Yeni* şairi olan Turgut Uyar'ın (bazı) şiirleri; içeriklerinde öne çıkan “yalnızlık”, “yabancılaşma/yabancılaşma” ve “kaçış” izleklerinin imgesel bağıntıları açısından çözümlenerek değerlendirilmiştir.

¹ Gökhan Tunç, “Kavramlar ve Kuramlarla Modern Türk Şiiri İncelemeleri”,29

² Gökhan Tunç, “Kavramlar ve Kuramlarla Modern Türk Şiiri İncelemeleri”,31

2. GELİŞME

2.1 Turgut Uyar ve Edebiyat

Edebiyata karşı duyduğu aşk ve saygıyı ilk önce müzik ile keşfeden Turgut Uyar Türk Edebiyatının unutulmaz şairlerinden biridir. Aşk, ayrılık acısı, huzursuzluk ana temaları üzerinde birçok günlük hayatındaki duyguyu okuyucuya hayran edici bir üslup ile tattırmayı başaran nadir Türk şairlerinden biridir.

Hayatında büyük değişimler yaşayan ve değişik duygu durumları içerisinde kalan şair, bu duygu durumundaki değişimi eserlerinde de göstermiştir. Bu değişim nedeniyle, Turgut Uyar'ın eserleri, şairin iki farklı evre, dönemimi yansıtmaktadır.

Birinci evresinde günlük hayattaki standart olayların gözlemleri, çevresinin izdüşümleri temalı eserler üzerinde çalışırken, *Geyikli Gece* eseri ile ikinci evresinin başlangıcını yaptığı evrede Uyar'ın hayata karşı bakışının değiştiğini ve bireysel farklılığın farkına varması ile duygu durumunun büyük bir değişime uğradığı gözlemlenmektedir. Bu değişim Uyar'ın o zamanki çevresel değişikliğine, taşradan kente taşınma, bağlanmaktadır ve kentleşme ile karşılaştıktan sonra duygu ve düşünceleri değişmiş, pasif bir direniş içinde girmiştir. Büyük şehrin beraberinde getirdiği kalabalık yaşam, sahtelik, yabancılık hissi, yalnızlık sonucu oluşan kaçma isteği doğrultusunda eserlerinde de kendi köşesine çekilmiş, rahatsız olduğu durumları eleştiren ve sürekli ret içinde olup kendi zihninde yarattığı mükemmel ve eski yaşamını yansıtan dünyasına sığınmıştır.

Şiire çok yönlü bakmanın doğruluğunu savunan ve bu doğrultuda eserlerinde Batı ve Divan şiirinin özelliklerini kullanan Uyar birden çok akımın özelliklerini kullanarak da kendi stilini oluşturmaya çabalamıştır. Garip Akım'ının özellikleri üzerinden eserler yaratırken, İkinci Yeni Akım'ının öncüleri arasında yer almıştır ancak şiirlerindeki sade anlatım onun farklı ve kendi stilinde yazdığını göstermektedir.

2.2 “Yabancılık/Yabancılaşma” Şiirlerinde İmgesel Örüntü

2.2.1 *Binlerce* Şiirinde “Yabancılaşma” İzleği Değerlendirmesi

T. Uyar’ın *Binlerce* adlı eserinde huzursuzluk ve sıkışmış bir anlatım tarzı ile “yabancılaşma” izleğinin okuyucuya aktarıldığı gözlemlenmektedir. Şiirdeki birçok dize, Uyar’ın eski taşra hayatında yaşadığı bazı güzel şeyleri hatırladığı ve şu anki durumuna ve bulunduğu ortama kendini ne kadar yabancı hissettiği gözlemlenmektedir. Şiirde, şiir kişinin gözlemlediği günlük olayları ve olaylardan sahteliğinden ve kendine yabancılığından dolayı yakındığı gözlemlenmektedir. Şiirin başlılığı olan “Binlerce” kelimesi ile de şairin yaşadığı ve tanık olduğu binlerce anı olduğunu ve bütün bu binlerce tecrübe ve gözlem üzerine bazı yorumları yaparken haklı olduğunu vurgulamaya çalıştığı gözlemlenmektedir.

“bir kiraz yediğimi hatırlıyorum kurtluydu

demek oldukça eski” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Şiirin bu dizelerinde şiir kişinin yediğini hatırladığı kirazın kurtlu olması ve kurtlu olmasında eski olduğu kanısına varması eskiden bulunduğu çevrede yediği kirazların doğallığını betimlemektedir. “*Demek oldukça eski*” dizesinde ise şair, şu an yediği kirazların yapaylığından ve şu an bulunduğu zaman ve çevrede bu tür doğallıkların kalktığını, kaybolduğunu vurgulamaktadır. Bu dizelerde, kendini zamane durum ve olaylardan soyutladığı açık bir şekilde gözlemlenmektedir çünkü eski durumunun doğal ve güzel durumunu betimleyip, kendini şu anki zamana karşı kendini yabancılaştırmaktadır. Şiir kişisi kendini şu anki zaman ile bağdaştırmamaktadır ve eski doğallığın güzelliğini hatırlayıp kendini “yabancı” gibi hissettiği bu dünyadan uzaklaştırmaya çalışmaktadır.

“bir de saçma sapan şeyler

bir kızın diz altını örneğin

bir adamın çirkin sigara içişini” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Şiirde, şiir kişisi birçok gözlem ve bu gözlemlerin betimlemelerine dayanarak sürüler dolusu duygu aktarmaktadır. Bu dizelerde ise hatırladığı gündelik olaylar ve bu gündelik olayların sıfatlandırılmasını yaparak kendini gözlemlediği şeylerden soyutladığı gözlemlenmektedir. Şiir kişisinin, sıfatlandığı bu kişilerden kendini ne kadar farklı gördüğü, kendini onların arasında bir *yabancı* olarak gördüğü gözlemlenmektedir.

“nasıl yaşıyor bu vesayetli dünyada

hangi çılgınlar nasıl dayanıyor buna

kimsenin soyunu sopunu bulmak görevim değil

kendi öykümü düzenlemek yetiyor bana” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu hayat ve dünyanın şu anki haline karşı hissettiği bıkkınlığı göstermeye çalışmakta olan şiir kişisi aynı zamanda kendini şu anki çevresinden “bu” diye bahsederek soyutlamaktadır. Şiir kişisi “*hangi çılgınlar*” sözler ile normal hayatını dünyanın bu durumuna göre sürdüren insanlardan kendini soyutlamakta ve bu “*çılgınların*” nasıl hayatlarını sürdürdüklerini anlamama durumu ile kendini bu dünyadan ve durumdan yabancı gördüğünü betimlemektedir. Şiir kişisi, bu dizelerde ayrıca bu dünyadaki çılgınlara hiçbir borcu olmadığını belirtmekte ve kendisinin “sahte” insanların samimiyetinden ve onlara yardım etmekten soyutlamaktadır. Şiir kişisi “kendi öykümü düzenlemek yetiyor bana” sözleri ile bu dünyadaki hiç kimseye ihtiyacı olmadığını, kendi kendine yettiğini, bu dünyadaki sahte insanlara ihtiyacı olmadığını ve sadece kendini önemseydiğini belirtmesinden kendini yabancılaştırdığı gözlemlenmektedir.

2.2.2 *Bir İntihar Akşamı Üzerinden Yabancılaşma*

Bir İntihar Akşamı adlı şiirde şiir kişinin huzursuz ve kendini yabancı gördüğü dünyadan kurtulmak için *intihar* izleği üzerinden “yabancı” hayatını değerlendirdiği gözlemlenmektedir. Şiirin genelinde öne çıkan intihar izleği ile bu şiirdeki yabancılaşma duyguları aynı doğrultuda ilerlemekte ve birbirlerini tamamlamaktadır. Marx’a göre yabancılaşma uygarlığın beraberinde getirdiği psikopatolojinin en temel ifadesi olan ruhsal bir sakatlıktır.³Şiirde en çok üzerinde durulan iki kelime olan “kısa” ve “yoğun” sıfatları, aynı zamanda şiirdeki “*kıscık yoğun bir akşam*” atmosferini göstermektedir. Bu akşamın yoğunluğu intihar eşiğinin zorluğunu simgelemektedir ve şiir kişinin kendini bu kadar yabancı hissettiği bu dünyadaki yaşamı sonucu gelebileceği son noktada nasıl dayandığını göstermektedir.

“bana bir memur gibi davrandılar hastanelerde

ve bir intihar üstüne söylenti

bütün kıyıları dolaşıp durdu” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu dizelerde memur gibi davranılması her ne kadar açık bir şekilde yabancılığı gösterse de içinde birden çok anlam da barındırmaktadır. İntihar söylentisinin bütün kıyıları dolaşması, okuyucunun yüzünde bir sahili ve denizi getirmektedir. Deniz ile beraber okuyucunun aklında yer edinen “su” olgusu Zodyak’ta duyarlılığın ve bilinç ötesindeki hislerin karşılığıdır. Şiirdeki “*memur*” görevi ise günümüzde kesin, net, monoton ve duygusuzluğu çağrıştırdığından dolayı intihar söylentisinin şiir kişinin yabancı durumuna karşı bulduğu ve kendi için son çare olarak gördüğü eşik noktası olduğu gözlenmektedir.

³ Erich FROMM, Marx’s Concept of Man, New York, 1961

“kısacık serin bir akşam

kelebeklerin atlarla yarıştığı” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Şiirde ruhsal durumun, yabancılık ve intihar olguları ile yerle bir edildiği açık bir şekilde gözlemlenmektedir. “*Kelebeklerin atarla yarışması*” ile de zaten yerler bir edilen ruhsal durum ile birlikte rasyonel düzlemin de yok edildiği gözlemlenmektedir. Bu sözlerde şiir kişisi her ne kadar yabancı duygular içerisinde olsa ve bu duygulardan kurtulmak için en son çare olan intiharı aklında bulundursa da herhangi bir insanın intiharının veya duygularının hayatın rutinini ve gidişatını etkilemeyeceği farkındalığına varmıştır. Bu bölümdeki duyguları ele aldığımızda, şiir kişinin yabancı kaldığı bu toplumdan her ne kadar kurtulmak istese de intihar ettiğinde gideceği yer ile ilgili bilgisinin neredeyse yok denilecek kadar az olması şiir kişisinde intihar düşüncesi hakkında belirsizlik yaratmaktadır. Belirsizliğe göre hareket etmenin yarattığı huzursuzluk ise bu kendinden yabancı dünyaya yabancı olmakla beraber kendi kafasındaki düşüncelere de yabancı bir tutum gösterdiğini göstermektedir.

“su terazilerindeki ensizliğin

ve fotoğraflar çekildi ben çıkmadım herkes eğlendi” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

“*Su terazilerindeki ensizlik*” tutarsızlığı sembolize etmektedir. Bu tutarsızlık diğer dizedeki fotoğraflar çekerek zevk çılgınlıkları atan bu sahte insanların aslında nasıl yaşamın tüm coşkusundan mahrum kaldığı ve yapay fotoğraf ve mutlulukları ile kendilerini kandırdıkları vurgulanmaktadır. Sahte fotoğrafların, ilişkilerin ve eğlencelerin hiçbir anlam koşmadığı ve şiir kişinin bu sahte, yapay davranışlara ayak uydurmadığı ve kendini bu dünyadan soyutladığı gözlemlenmektedir. Sahtelikten ve zevk çılgınlıklarından (!) kaçan şiir kişisi bu doğallığını kaybetmiş ve “tutarsız” dünyada bir yabancı olmakla birlikte kendini bu dünyada bulunanlardan

daha üst bir seviye görmektedir çünkü bu “fotoğraflarda” kendi isteği ile çıkmamıştır.

“yüzümü suyun ardında buldum” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu dizede şiir kişinin bir karar aldığı ama bu kararın kesinliği konusunda bir açıklama yapmak istemediği açık bir şekilde gözlenmektedir. Ayrıca bu dizede kendini suyun ardında bulması bu sahte dünyadan ayrı, duyarlı ve “saf” bir yerde gördüğü şeklinde anlamlandırılabilir. Suyun ardında ise kendini bulmasından şiir kişinin kendini bu dünyaya karşı bir yabancı olarak gördüğünü ve suyun Zodyak’taki anlamı ile bağladığımızda kendisini bu dünyadaki insanlardan üst gördüğünü ve farklı, duygusal olarak yoğun ve içten bir dünyaya ait olduğunu düşündüğü gözlemlenmektedir.

2.2.3 Denge Şiiri ve Yabancılaşma

T. Uyar’ın *tel cambazının tel üstündeki durumunu* anlatan *Denge* adlı şiiri büyük bir boş vermişlik üslubu ile hayata ve dünyaya yabancılaşma teması üzerinde durmaktadır. Uyar bu şiiri toplum tarafından ağır bir şekilde haksız yere eleştirildikten sonra yazmıştır ve bu yüzden şiirin genelinde umursamaz bir tavır koşmuştur. Birey ile toplumun çatışma içinde olduğu bu şiirde, birey şair ve toplum da onu eleştiren kişilerdir bu yüzden bu şiir aynı zamanda “topluma” karşı bir yanıt ve kendisinin rahat bırakılmasının belirtme amaçları gütmektedir. Denge başlığının “hayat” anlamına gelen şiirde, şair kendini toplumdaki soyutlamış ve kendini eleştiren topluma objektif bir bakış açısı ile, tel cambazının telden aşağı bakarak olayları izlediği gibi, gerçekleri yüzlerine vurmaktadır. Kendini bu toplumdaki yabancı biri olarak gören şiir kişisi her ne kadar bütün şiir boyunca umursamaz ve boş vermiş bir üslup kullansa da bu gerçekleri yüzlerine vurarak onlara iyilik yaptığını da vurgulamaya çalışmaktadır.

“Sizin alınız al inandım

Sizin morunuz mor inandım” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu dizelerde “sizin” kelimelerinin üzerinde durulursa ve şiirin genelinde birden fazla ke kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda “sizin”, şair “sizin” kelimesini şiirin genelinde kendini “siz” olarak gördüğü kişilerden soyutlamak için kullanmaktadır. Şiir kişisi kendini onlardan biri olarak görmemekte ve kendini bir yabancı olarak görmektedir. Aynı zamanda bu dizelerde “mor” ve “al” gibi düşüncelerini savunan insanlara inanır ve onlar ile gereksiz bir tartışma içerisine girmeyeceğini ve fikirlerine karşı “eyvallah” belirttiği gözlemlenmektedir. Bu dizeler sayesinde şiir kişinin kurallara boyun eğmediğini ve değişimden korkmadığını ve değişim sonrası yabancılaşmanın niteliğini kabul ettiği gözlemlenmektedir.

“Benim dengemi bozmayınız” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu noktada kendini tel cambazı olarak gören şiir kişisi telin üstündedir ve kuş bakışı ile aşağıdaki insanların hayatlarını gözlemlemektedir. Bunu yaparken rahat olmayan şiir kişisi, bu insanlar her ne kadar onu haksız yere eleştirse de onlardan etkilenir ama onların söylem ve değerlerine karşı nötr kalmaya çalışmaktadır. Tel cambazının bu gözlemi tel üstünde yapmasının nedeni budur çünkü; tel üstüneyken etkilendiği olayların hiçbirine karşılamayacak ve kayıtsız kalmak zorunda kalacaktır. Bu noktada tel cambazının insanlardan etkilendiğini ise “benim dengemi bozmayınız” demesinden anlaşılmaktadır; çünkü tel incedir ve düşme tehlikesi vardır. Bu bölümden şiir kişinin telin üstünde diğer insanları ve hayatlarını gözlemlemesi kendini onlardan nasıl soyutladığını ve yabancılaştırdığını göstermektedir. Tel cambazı birey özellikleri götmektedir ancak değerlerin toplum ile oluştuğunu ve bireyi temel almadığını

vurgulayarak kendini telin aşığısındaki insanlardan yabancılaştırmaktadır.

Eğer aynı şiir kişisi gibi şiire kuş bakışı ile bir telin üstünde bakıldığı düşünöldüğünde ilk dizede şair bir zıtlık üzerinde durmaktadır. “Siz” ve “ben” kutupları arasındaki çatışma ile ortaya çıkan bu zıtlık, şairin “siz” kişilerine karşı umursamaz tavrı ile anlatılmaktadır. Şiirin ilk kısmında “siz” kavramının içi doldurulurken, şiir kişi nasıl “siz” kavramının kabul ettiklerine karşı çıkmayacak kadar umursamadığını, yani dolaylı olarak “siz” kavramından kendini ne kadar yabancı gördüğünü vurgulamaya çalışmaktadır. Şiirin son kısmında ise karanlıktan çıkıp, yüzünü gösteren şiir kişisi “ben” tarafını konuşurmaya başlamaktadır. Şiirde bu kadar açık “ben” ve “siz” ayrılığı yapılması şiirde yabancılaşma izleğinin en açık örneğidir.

2.3 Turgut Uyar’ın “Yalnızlığı” Duyumsatan Şiirlerinden Örnekler

2.3.1 *Biliyor Musun* Şiirinde “Yalnızlık”

Biliyor Musun adlı eserde şiir kişisi kendini diğerklerinden soyutladığı ve diğerk şiirlerinde de gözlemlendiğı gibi sadece bir kişiyi hatırlamayı ve onun hakkında unutkanlık yaşamamayı, yani aşk temasını *yalnızlık* izleğı ile beraber işlemektedir. Şiirde şiir kişisi “ben” ve artık hayatında olmayan “sen” kişisi sonucu şairin yalnızlığı gözlemlenmektedir. Şair kaybettiğı aşk üzerine büyük bir acı yaşamaktadır ve bu acı ile beraber kendini hem toplumdaki soyutlamakta hem de yalnızlığından yakınmaktadır. Bu iki kavramın doğurduğu zıtlık ise yazarın hem içinde kendini başkalarından soyutlayıp yalnız kalmak istemesi ve yalnız kalışından dolayı yakınmasıdır. Tıpkı Uyar’ın diğerk şiirlerinde olduğu gibi bu belirsizliğin ortaya koyduğu kararsızlık ve süregelen huzursuzluk temaları yalnızlık üzerinden işlenmektedir.

“bir otuz aşk şiiri daha

kendimi hiç suçlamadım” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu dizelerde şiir kişinin bütün zamanını “sen” kişisine aşk şiirleri yazmak ile meşgul olduğunu ve ona karşı olan sevgisinden vazgeçememesi ve onu unutmadığı gözlemlenmektedir. Şiir kişinin bu soyutlamayı yapıp, kendi içine kapanıp tek başına aşk şiiri yazmaktan memnun olduğu ve yalnızlığı yüzünden kendini suçlamadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, “suçlama” kavramı birden fazla kişi gerektirmektedir ama şair bunu kendi kendine yapmaktadır ve buradan şiir kişisine onun yanlışlarını belirten insanların olmadığını ve bu tür kavramları bile kendi kendine yaşayacak kadar yalnız olduğu vurgulanmaktadır.

“sözgelimi Galata’dan Afrika’ya gidiyordum

ve kendi sonumu

iyi görmüyordum sonunda

elimde bir sürü kağıtla

hazırladım kendimi” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu bölümde şiir kişinin büyük değişiklikler yaşadığını ve bu değişikliği yine başından sonuna kadar yalnız bir şekilde atlattığı gözlemlenmektedir. Bu yalnız değişim süreci sonunda kendi sonunu hayal edebilecek hatta görebilecek kadar yalnız ve çaresiz bir durumdadır. Bir kişinin kendi sonunu görebilmesi yeterince ruhsal açıdan bozuk bir şey olmasının yanında kendi sonunu görecektir kadar yalnız olması şiir kişinin ne kadar acı içinde olduğunu vurgulamaktadır. Bu bölümde ayrıca şiir kişinin elinde bir sürü kağıtla kendini hazırlaması daha fazla yalnızlığını ve acısının dermanını şiirlerde bulmaya çalışacağını ve bu duygu durumuna geçişi yine kendi başında, yalnız bir şekilde yapacağı gözlemlenmektedir. Kendini hazırlaması ise,

yalnız bir hayat düşüncesi, şiir yazmaya devam etmesi ya da intihar gibi düşünceleri aklına getirmeye başladığını anlatmaktadır.

2.3.2 Yalnız Bir Kan Uyku

Kan Uyku adlı yapıt Uyar'ın "yalnızlık" izleğini en dolu biçimde işlediği şiirlerden biridir ve yalnızlık duygusunu ve bu duyguyu kabullenememe durumunu gündelik yaşam üzerinden vurgulamaktadır. Şiirde, şiir kişinin kafasından geçen düşünceler yolu ile aktarılan betimlemeler, şiir kişinin ne kadar yalnız olduğunu ve bu sözde yalnız olmadığı ve yalnızlıktan kurtulmak için girdiği durumlar üzerinden gözlemlenmektedir. Şiirin bütününde hiç "sen" kişisi yoktur, sadece "ben" kişisi vardır, bu da şiirde şiir kişinin yalnızlığını daha da güçlü bir şekilde göstermektedir.

"Bir korkuyorum yalnız kalmaktan bir korkuyorum

Gündüzleri delice çalışıyorum geceleri kadınlarla yatıyorum" (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Şairin bu bölümde açık bir şekilde yalnızlıktan korktuğu gözlemlenmektedir. Ama şair bu sözleri yazarken bile yalnız olduğunu kabul etmemekte ve sanki yalnız değilmiş de yalnızlıktan korkuyormuş gibi anlatmaktadır. Şiirin ilerleyen kısımlarında gerçekliğe kavuşan bu belirsizliğin tohumlarının burada atıldığı gözlemlenmektedir. Şair yalnız olduğunu kabul etmemeye çalışmaktadır. Yalnız olduğunu kabul etmediği ve sırf insanların bulunduğu bir ortamda bulunarak kendi kendini kandırmak için bahaneler üretebildiği için gündüz zamanı

tamamen çalışmaktadır. Akşamları ise bu yalnızlık duygusunu bastırabilmek için cinsel ilişki yoluna başvurmaktadır. Gerçekliği şiirin ileri bölümlerinde gerçeğe kavuşan bu cinsel ilişkiler, şiir kişinin kısa zamanlı olarak yalnızlık duygusunu gidermesinde yardımcı olsa da duygusal açıdan gerçek olmayan ve sadece fiziksel ilişkiler şiir kişinin yalnızlık duygusunun sadece daha da kötüleşmesini sağlamaktadır. Gerçek olmayan ilişkiler ile kim yalnız hissetmez ki.

“Kadınlarla yattığım yetse ya

Birde kadınlarla yattığıma inanmam gerekiyor

Hoşlanmıyorum” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Şiirin öncesinde yaratılan bu bölümde cevaplarını bulmaktadır. Şiir kişisi kendini açıkça yalnız olmadığına ikna etmeye çalışmaktadır. *“İnanmam gerekiyor”* sözleri bu durumun kanıtı olarak gösterilebilir çünkü önceden kadınlarla yatıyorum diyen şiir kişisi burada yalnız olduğunu kabul etmemek için bunun kafasında yarattığı bir düşünce olduğunu kabul etmektedir. Şiir kişisi yalnız olmadığına inanmak için kendini yalnız olduğu halde, yalnız değilmiş gibi anlatarak “yalnızlık” duygusunu bastırmaya çalışmaktadır. Bundan *“hoşlanmadığını”*, yani yalnızlıktan ve kendi kendine yalnız olduğunu kabul edemse de bu yalanları söylemekten ve “yalnızlık” duygusundan korkmaktadır ve kabul etmemeye çalışmaktadır.

2.4 “Kaçış” Temalı Şiirlerin Değerlendirilmesi

2.4.1 Göğe Bakma Durağı Şiiri ve Kaçış İzleği

Göğe Bakma Durağı şiiri *“Dünyanın En Güzel Arabistanı”* adlı kitabın baş yapıtlarından biridir ve şiirde şehrin kalabalığından “kaçış” teması işlenmektedir. Şiirin genelinde kentten, kentleşmeden, kalabalıktan ve uygarlıktan kaçarak doğaya, doğallığa, aşka ve dermanını içkide

bulan bir birey betimlenmektedir. Şiir kişisi bulunduğu toplum içerisindeki huzursuzluk sonucu kaçmaya ve uygarlık dışında kendine uygun bir yer arayan bireylerin duygularını yansıtmaktadır. Şiirde yoğun bir şekilde bulunan uygarlık-doğa karşıtlığı, şiirin bütününde bulunan uygarlıktan kaynaklanan baskı nedeniyle oluşan kaçış arzusu ile dile getirilmektedir. Bu uygarlık-doğa karşıtlığında, şehir uygarlık ile, aşk da doğa ile sembolize edilmektedir ve şehir hayatındaki ezici baskı şiir kişinin içgüdülerini ve duygularını tatmin etmesini engellemektedir.

“Herkes uyusun bir seni uyutmam bir de ben uyumam

Herkes yokken biz oluruz uyumayalım” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu bölümde şiir kişisi âşık olduğu kişi ile yalnız kalmak ve “şehir” hayatında yaşayan ve baskılayıcı herkesten uzak bir şekilde vakit geçirmek istediği gözlemlenmektedir. Şehirdeki herkes uyuduğunda başka bir deyişle şiir kişinin aşkını yaşamasına kimsenin engel olamayacağı ve karışamayacağı gece vaktinin, bireylerin aşkını rahat bir şekilde yaşayabildikleri tek zaman olduğu gözlemlenmektedir. Şehrin, uygarlığın yaptığı baskı nedeniyle oluşan bu durum dolayısıyla, şiir kişinin bu ortamdan kaçışı arzuladığı ve bu kaçışın aşka, doğaya doğru olduğu gözlenmektedir. Ayrıca, “herkes yokken” sözlerinden de şehrin baskıcı tavrı yüzünden, âşık olduğu kişi ile aşkı açık ve bütünüyle yaşayamadığı gözlemlenmektedir.

“Göğe bakalım

Beni bırak göğe bakalım” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu şiirdeki “gökyüzü” imgesi özgürlüğü, sonsuzluğu, mutluluğu ve huzuru temsil etmektedir.

Pürüzsüz durumundan dolayı aşıkları birbirine kavuşturan bir aynayı temsil etmektedir. İnsanların duygularını bastıran, aşklarını yaşamalarını zorlaştıran, engelleyen, özgürlüklerini kısıtlayan somu gerçekler dünyası olan şehrin tam tersi bir imge olduğu gözlemlenmektedir. Kur'an'daki anlamı ile korunmuş levha olarak bilinen gökyüzünde hayatta olacak her şey, her olay yazılıdır. “Gökyüzü” imgesinin bu rahatlatıcı durumundan dolayı şiir kişisi uygarlığın baskısından kurtulmak ve kaçmak için her zaman “göğe bakarak” şu an bulunduğu durumdan kendini ve âşık olduğu kişiyi soyutlayarak “uygarlıktan” kaçmaya çalışmaktadır.

2.4.2 Geyikli Gece'ye Kaçış

“*Dünyanın En Güzel Arabistanı*” kitabının baş yapıtlarından biri olan ve Uyar'ın kendi şiirleri içinde ikinci evreye geçişini yaptığı *Geyikli Gece* şiirinde kent ve doğa çatışması üzerinden yalnızlık teması işlenmektedir. “Geyikli Gece” şiirde yapaylıktan yoksun, umut barındıran ve şairin hayallerindeki vakit ve zamandır, bu nedenle şair şu an bulunduğu “naylon” ve kentleşmiş dünyadan kaçıp doğa, aşk, cinsellik ile ilişkilendirilen Geyikli Gece'ye kaçmak istemektedir. Şiirde yalnızlık izleği üç olguya dayandırılarak işlenmektedir: *kent*, *tabiat* ve *bireydir*. Kent olgusu, şairin şu anda bulunduğu dünyada ve duyuları ile algıladığı yerdir. Bulduğu dünyadan memnum olmamakla beraber bu dünya, şehir(kent) huzursuzluğun kaynağıdır. Şiir kişinin hayallerindeki dünyanın tasviri olan “Geyikli Gece” ile sembolize edilen tabiat unsuru şaire kaygısız, rahat ve huzurlu bir yaşamı anımsatmaktadır. Son unsur olan birey, kentleşmenin durağında kalabalık içinde nerdeyse kaybolan, yalnız kalmış ve değerlerini kent yaşamına kurban etmiş insanları betimleyen unsurdur.

“*Halbuki korkulacak hiçbir şey yoktu ortalıkta*

Her şey naylondandı o kadar” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu bölümde ortalıkta korkulacak hiçbir şey bulunmazken bile derinden gelen ve süreklilik bulunduran bir *korku* vardır. Bu korku kentin yapay ve değerlerini kaybetmiş halinden kaynaklanmaktadır ve şairin bu ortamdan kaçmasını istemesinin sebeplerini barındırmaktadır. “Naylon” kelimesi bu dünyanın yapaylığı ile ilişkilendirilmektedir. Yeni dünyanın eski değerlerini kaybederek yapaylaşması ve içinde bulunan bireylerin bu baskıcı dünyadan kaçmak için doğallığı tasvir eden “geyikli geceye” kaçmak istemesi, kent olgusunun “naylon” halini ve birey olgusunun kentten doğaya kaçışını dile getirmektedir.

“Bir yandan toprağı sürdük

Bir yandan kaybolduk

Gladyatörlerden ve dişlilerden

Ve büyük şehirlerden” (Uyar, Büyük Saat, 2004)

Bu bölümde şairin açıkça eski “doğal” yaşamı ile şu an bulunduğu yapay “kent” yaşamı arasında karşılaştırma yaptığı gözlenmektedir. Ayrıca çok açık bir şekilde kent yaşamının birey olgusuna getirdiği baskın atmosfer şiir kişinin “gladyatörlerden”, “dişlilerden” ve “büyük şehirlerden” kaçışından anlaşılmaktadır. Bu bölümde şairin “bir yandan toprak sürmesi” kendini doğa ile bağdaştırması ve bu doğal unsurların kent yaşamı tarafından değerini kaybedip uygarlaşması, şairin kentleşme fikrini bir “gladyatör” figürüne benzetmesi, kentleşmenin şairin alıştığı ve sevdiği değerleri aynı bir gladyatör gibi işgal edip elinden alındığını betimlemektedir. Bu yüzden, şair de tıpkı işgal edilmiş bir krallığın eski halkı gibi bu değişimden rahatsız ve bu durumdan kaçmaya çalışmaktadır.

Eserlerinde cinsellikten bahsetmekten kaçınmayan şair, bu şiirde de “Geyikli Gece” imgesine

aynı zamanda sevişme vakti anlamı yüklemiştir. Uyar'ın şiirlerinde geniş bir yer tutan cinsel sevgi, umutsuzluğa karşı bir savaştan ziyade bireyin yapay dünyadan kaçışını ve çoğaltıcı, yüceltici duygularından biri olarak anlatılmıştır.

3. SONUÇ: Tel Cambazının İmgeleri

Çalışmanın ana sorunsalı olarak “yabancılaşma”, “yalnızlık” ve “kaçış” izlekleri ikinci yeni akımının öncülerinden biri olarak bilinen Turgut Uyar'ın şiirleri üzerinden imgesel bağlamda incelenmiştir. Bu süreçte, şiirlerinde kendi tarzını yansıtmaya çalışan Uyar'ın birbirinden zengin imgesel çağrışımları, “yabancılaşma”, “yalnızlık”, ve “kaçış” izlekleri çerçevesinde incelenmiştir.

Uyar'ın “yabancılaşma” izleği çerçevesinde bakıldığında genellikle şiirlerinde hayatında yaşadığı büyük değişim sonucu, kentleşme, bulunduğu zaman ve ortama kendini bir yabancı gibi hissetmesi doğrultusunda çağrışımlar yaptığı gözlemlenmektedir. Yeni dünyada birtakım değerlerin kaybolması ve birey kavramının aşk gibi içgüdüsel duygularının baskı altında olması şairi bunaltmakta ve bu dünyaya kendini bir *yabancı* gibi hissetmesini sağlamaktadır. İmgesel olarak incelendiğinde kent ve doğa çatışması üzerinden doğan “yabancılaşma” izleği, şairin kendini eski hayatında olan ve şu anki dünyada bulamadığı unsurlardan dolayı toplumdan soyutlaması üzerinden işlenir.

Neredeyse her Turgut Uyar şiirinde bir parçasına rastlanılan “yalnızlık” izleğine, yabancı kaldığı toplum, aşk acısı sonucu kendini toplumdan soyutlaması ve sahte insanların zevk çılgınlıklarına dayamaması sonucu ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Şair, şu an bulunduğu yapay dünyada, eskiden değerlere göre hareket eden insanların sahte hareket ve duyguları nedeniyle kendini toplumdan soyutlamaktadır. Uyar'ın yalnızlığına okuyucuya yansıtışına imgesel açıdan

bakıldığında benzer bir şekilde hayatındaki değişim sonucu topluma ayak uyduramamasından ve sahtelikten, kentten, uzakta yalnız kalmak istemesinden dolayı olduğu görülür.

“Kaçış” izleği de diğer iki izlek ile benzer bir şekilde imgesel olarak incelendiğinde şairin hayatındaki değişim sonucu yerleştiği sahte toplumdan uzaklaşması üzerine kurulduğu gözlemlenmektedir. Turgut Uyar’ın ikinci evresinde yazdığı çoğu şiirde rastlanan yeni dünyanın, uygarlığın, şehrin, kentin eski değerleri yok sayması ve sahte ve “naylon” bir topluma dönüştürmesi şairin bu dünyadan uzaklaşma isteğinin nedenini açıklamaktadır. şair, şiirlerinde eski doğallığı barındıran hayali uzamlar, “Geyikli Gece” ve “Gökyüzü”, yaratarak şu an bulunduğu monoton, yapay dünyadan kaçarak özlemini sürdüğü “eski” yaşamına dönmek için bu tür imgeler kullanmaktadır.

İmgesel olarak incelendiğinde hayatındaki değişim sonucu ortaya çıkan ana sorunun kent ve doğa arasındaki çatışmadan kaynaklandığı görölmektedir. şiirlerinde değişim sonucu huzursuzluğu, yabancılaşmayı, yalnızlığı, kaçış şiirleri arasında birleştiren Uyar imgesel açıdan da bütün bu unsurları birbirine bağlamaktadır. şair “uygarlık”, “şehir”, “naylon” gibi medeni ama yapay unsurları kentleşmeyi ve kentleşmeden rahatsızlığını belirtmek için kullanmıştır. Aynı zamanda eski zamanları ve değerleri hatırlatan doğa ile ilgili güzel tasvirler doğa unsurunu öne çıkarmak için kullanılmıştır. Kendi tarzı ile doğallığın tanımını vermeye çalışan Uyar aynı zamanda kendi hayallerindeki uzamı okuyucuya aktarmak için şiirlerinde hayali uzamlar yaratıp bu uzamlara doğallık, umut, inanç gibi sahtelikten uzak unsurları yüklemiştir...

4. KAYNAKÇA

Tunç, G. (2018). *Kavramlar ve Kuramlarla Modern Türk Şiiri İncelemeleri*. Hece Yayınları.

Uyar, T. (2004). *Büyük Saat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

FROMM Erich (1961), Marx's Concept of Man,